

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE OLUŞTURMACI ÖĞRENME VE OTANTİK DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMLARININ ÖĞRENCİLERİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNE YÖNELİK TUTUMLARINA VE KALICILIĞA ETKİSİ

Dr. Fazilet KARAKUŞ^{a*}

^a Adana Bilim Sanat Merkezi Adana/Türkiye

ÖZET

Bu deneysel çalışmada, ilköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersi “Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu I ve II” ünitelerinin öğretiminde oluşturmacı öğrenme ve otantik değerlendirme yaklaşımlarının öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ve kalıcılığa etkisi araştırılmıştır.

Araştırma 2004-2005 öğretim yılının bahar yarı yılında Adana İli Seyhan İlçesi’ndeki iki devlet ilköğretim okulunda yürütülmüştür. Araştırma bir deney ve iki kontrol grubu olmak üzere 90 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Gruplar, Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği ön test puanları, Kişisel bilgi formları ve araştırmadan önce yaptırılan resim ve öykülerdeki verilere göre eşitlenmiştir. Deney ve kontrol gruplarına, Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği öntest- sontest-kalıcılık testi olarak uygulanmıştır.

Araştırmada elde edilen verilerin tek yönlü varyans analizleri ve kovaryans analizleri yapılmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi olarak $p < .05$ olarak alınmıştır. Nitel veriler ise, nitel veri analizi yönteminin içerik analizi tekniği ile değerlendirilmiştir.

Oluşturmacı öğrenme ve otantik değerlendirme yaklaşımlarına dayalı öğretim uygulanan deney grubu ile geleneksel öğretim uygulanan kontrol gruplarının Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği’nden aldıkları ön test puanları kontrol altına alındığında, son test puanları arasında deney grubu lehine anlamlı fark bulunmuştur. Benzer olarak, deney ve kontrol gruplarının sosyal bilgiler tutum ölçeğinden aldıkları son test puanları kontrol altına alındığında, kalıcılık puanları arasında deney grubu ile kontrol grupları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Oluşturmacı öğrenme, otantik değerlendirme, sosyal bilgiler

ABSTRACT

In the present experimental study, the effect of constructivist learning and authentic assessment approach on elementary school fourth grade students’ attitudes toward social studies and retention was investigated.

---

* **Yazar:** faziletkarakus@hotmail.com

The study, which lasted 12 consecutive weeks, was conducted at two public elementary schools in the Seyhan district of Adana in 2004-2005 academic year. The subject of the study consisted of total 90 students that they were divided in one experimental and two control groups. All groups were formed randomly. The groups were equalized according to their social studies attitude scale pretest scores, picture and narrative.

The measurement instruments for the study were “Social Studies Attitude Scale” both of which were administered as pre test, post test and retention test to measure attitudes toward social studies.

Findings from the social studies attitude scale revealed that there were statistically significant difference between experimental and control groups in terms of positive attitude improvement in the favor of experimental groups. This result indicated that constructivist learning and authentic assessment based teaching approach is more effective than traditional teaching method on attitudes. Statistically significant difference was also found between experimental and control groups on the retention scores of attitudes test. This result indicated that constructivist learning and authentic assessment based teaching approach is more effective than traditional teaching method on the retention of the attitudes.

Key Words: *Constructivist learning, authentic assessment, social studies*

GİRİŞ

Toplumun önemli bir ögesi olan insanın yaşama uyumu ve toplumsal katılımını sağlamak eğitimin yaşamsal önemi olarak kabul edilmektedir. Toplumsal anlamda çağdaşlaşma eğitimi gerçekleşecek bir süreçtir. Bu nedenle, ülkeler son yıllarda sorunların çözümünde ve toplumun gereksinimlerini karşılamada insanın önemi ve eğitimin etkisinden hareketle bu alana gereken önemi vermektelerdir.

Günümüz eğitiminin en önemli amaçlarından birisi aktif, sorun çözen, mutlu ve demokratik ilkelere doğrultusunda toplumsal yaşamı kavramış bireyler yetiştirmektir. Toplumsal yaşamı kavramanın yanı sıra, yaşama ve topluma karşı olumlu tutum geliştirmiş bireylerin yetişmesinde öğretim programlarının etkisi çok fazladır. Yaşama ve topluma karşı olumlu tutum geliştirmenin yolu okulda derse karşı olumlu tutum geliştirme ile başlar. Öğretim programlarına bakıldığında yaşam ve toplumla ilgili olan en önemli derslerden birinin de sosyal bilgiler dersi olduğu görülür. İlköğretimde okutulan derslerin içerikleri incelendiğinde yaşamsal bilgi ve becerilerin öğretimi ve bu konudaki tutum ve değerlerin geliştirilmesi boyutunda sosyal bilgiler dersinin daha büyük bir görev üstlendiği söylenebilir. Sunal ve Haas'a (2002,23) göre sosyal bilgiler dersinde hayati önem taşıyan işlevsel bilgi, tutum ve değerleri kazandırmak önemlidir. Bu noktada sosyal bilgiler derslerini yukarıda söz edilen noktalar ışığında yapılandırmak önemlidir.

Etkili bir sosyal bilgiler dersinin yapılandırılmasında öğretmenin işlevi önem kazanmaktadır. Onlar, öğrenme yaşantılarıyla ilgili tüm öğelerin belirlenmesi, geliştirilmesi ve yürütülmesinde lider rolündedirler. Öğretmenler, öğrencilerin öğrenmesi ve öğrenmenin öğelerine karşı ilgi, motivasyon ve tutumları üzerinde güçlü bir etkiye sahiptirler. Hansberry ve Moroz (2000)'a göre öğretmenler, öğrenme öğretme süreci ve konularının içeriğinin belirlenmesi gibi, derslerde meydana gelen her şey üzerinde olumlu bir etkiye sahip oldukları için, öğretmen değişkeni öğrencilerin derslere ve okula yönelik tutumları üzerinde anahtar rolü oynar. Benzer olarak Young (2002), sosyal bilgiler dersinde bir öğretmenin öğretim ve değerlendirme stratejilerini yenileyerek derslerine bir enerji getirebileceğini ileri sürer.

Sosyal bilgiler dersinde öğrenme öğretme süreci içinde iyi planlanmış değerlendirme etkinliklerinin öğrencilerin öğrenme ve derse yönelik tutumları üzerinde etkisi önemlidir. Oluşturmacı öğrenme ve otantik değerlendirme yaklaşımlarına dayalı olarak yapılandırılacak dersler yukarıdaki savları destekler.

Sosyal bilgiler programlarının amaç, içerik, öğrenme öğretme ve değerlendirme süreçlerinin nasıl olması gerektiği, öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ve yaşama yönelik olumlu tutum geliştirebilmelerinin nasıl sağlanabileceği soruları bu araştırmaya temel oluşturan sorulardır.

AMAC

Araştırmanın genel amacı, ilköğretim dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersinde, oluşturmacı öğrenme ve otantik değerlendirmenin öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ve kalıcılığa etkisini araştırmaktır.

Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki denenceler test edilmiştir.

1. Oluşturmacı öğrenme ve otantik değerlendirme yaklaşımına dayalı öğretim uygulanan deney grubu ile geleneksel öğretim ve değerlendirme uygulanan kontrol gruplarının sosyal bilgiler tutum öntest puanları kontrol altına alındığında, son test puanları arasında deney grubu lehine anlamlı farklılık vardır.

2. Oluşturmacı öğrenme ve otantik değerlendirme yaklaşımına dayalı öğretim uygulanan deney grubu ile geleneksel öğretim ve değerlendirme uygulanan kontrol gruplarının sosyal bilgiler tutum sontest puanları kontrol altına alındığında, kalıcılık puanları arasında deney grubu lehine anlamlı farklılık vardır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma “deneysel model” de, öntest sontest kontrol gruplu desene göre yapılmıştır. Yansız atama ile üç grup belirlenmiştir. Gruplardan biri deney grubu diğer ikisi ise kontrol grubu olarak alınmıştır. Deney grubu ve kontrol grupları farklı iki okuldan seçilmiştir. Araştırmacı deney grubu ile bir kontrol grubunun derslerine girmiştir. Modelde yer alan ve uygulamalar öncesinde gruplara uygulanan ön testler grupların deney öncesi benzerlik düzeylerinin belirlenmesine ve son test sonuçlarının yorumlanmasına yardımcı olmuştur (Karasar, 1986; 102).

Çalışma Grubu

Araştırma, 2004-2005 öğretim yılında, Adana ili Seyhan ilçesi’nde ilköğretim okulu dördüncü sınıf öğrencileri ile 12 haftalık sürede gerçekleştirilmiştir. Deney ve kontrol grupları yansız olarak seçilmiştir. Deney ve kontrol gruplarının özellikleri “Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği (SBTÖ)” öntest puanları, öğrencilerin sosyal bilgiler dersiyle ilgili olarak yazdıkları öykü ve yaptıkları resimlerdeki veriler ve kişisel bilgi formlarındaki verilere göre düzenlenmiştir.

Deney grubunda 29, birinci kontrol grubunda 33 ve ikinci kontrol grubunda 28 olmak üzere 90 öğrenci çalışma grubunda yer almıştır. Yukarıda söz edilen ölçütlere göre eşitlenen deney ve kontrol gruplarının “SBTÖ” öntest puanları ve bu puanlara yönelik analizlere aşağıda yer verilmiştir.

Deney ve Kontrol Gruplarının Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Öntest Puanları

İlköğretim dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersinde oluşturmacı öğrenme ve otantik değerlendirme yaklaşımına dayalı öğretim ve geleneksel öğretimle ders işlenen grupların SBTÖ öntest puanlarının aritmetik ortalama ve standart sapmaları Tablo1.'de verilmiştir.

Tablo 1. Tutum Ölçeği Öntest Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Grup	N	Tutum	
		$\bar{X}$	SS
Deney	29	113.49	12.39
Kontrol 1	33	116.91	13.70
Kontrol 2	28	115.05	8.52
Toplam	90	115.23	11.82

Tablo 1'de görüldüğü gibi birinci kontrol grubunun SBTÖ puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{X}=116.91$), ikinci kontrol grubunun ($\bar{X}= 115.05$) ve deney grubunun ($\bar{X}=113.49$) aritmetik ortalamalarından daha yüksektir.

Deney ve kontrol gruplarının ön test tutum puanları arasında anlamlı farklılıklar olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Tutum Ölçeği Öntest Puanlarının Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	Sd	F	P
Gruplar arası	181.87	90.93	2	.64	.52
Grup içi	12273.42	141.074	87		
Toplam	12455.30		89		

Tablo 2'de görüldüğü gibi, tutum ölçeği öntest puanları arasında anlamlı bir fark yoktur [$F=.64$; $P=.52$]. Bu nedenle, deney ve kontrol gruplarının tutum puanları açısından birbirine denk olduğu söylenebilir.

Öykü ve Resimlerdeki Ön Test Bulguları

DeneySEL uygulamalar öncesinde öğrencilerin sosyal bilgiler dersini algıları arasında önemli bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla deney ve kontrol grubu öğrencilerden sosyal bilgiler dersini işleyişleri ve bu dersteki sınavları konu alan bir resim yapmaları ve öykü yazmaları istenmiştir. Resim yapma ve öykü yazma için birer ders saati verilmiştir.

Resim ve öykülerde en sık rastlanan beş veri seçilmiş ve tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Uygulamadan Önce Her Üç Grupta Yapılan Resimlerlerdeki Verilerin İçerik Analizi

Deney Grubu			Kontrol 1			Kontrol 2		
Kodlar	f	%	Kodlar	f	%	Kodlar	f	%
Parmak kaldıran öğrenciler	18	6	Tahtada ders anlatan öğrenci	17	4	Tahtada ders anlatan öğretmen	19	6
Geleneksel oturma düzeni	14	2	Geleneksel oturma düzeni	15	5	Geleneksel sınıf düzeni	16	7
Geleneksel sınıf düzeni	13	4	Yüzü öğrencilere dönük öğretmen	13	5	Öğrenciler arasında yürüyen öğretmen	12	7
Harita bir yer gösteren öğrenci	12	4	Geleneksel sınıf düzeni	11	3	Geleneksel oturma düzeni	12	4
Tahtada yüzü öğrencilere dönük öğretmen	11	4	Tahtada ders ve konuyu yazan öğretmen	11	9	Parmak kaldıran öğrenci	11	4
		1			3			2
		3			3			3
		7						9

Tablo 3 incelendiğinde deney grubu öğrencilerinin % 62 oranla *parmak kaldıran öğrencileri* çizdikleri görülmektedir. Birinci kontrol grubu öğrencilerinin % 45 oranla *tahtada ders anlatan öğrenci* çizdikleri, ikinci kontrol grubu öğrencilerinin ise, % 67 oranla *tahtada ders anlatan öğretmeni* çizdikleri görülmektedir. Deney grubu öğrencilerinin resimlerinde ikinci sıklıkta yer verdikleri *geleneksel oturma düzeni* % 48 oranında iken aynı veriye birinci kontrol grubunda % 45, ikinci kontrol grubunda ise, % 42 oranında yer verilmektedir. *Geleneksel oturma düzeninin* çizildiği resimlerde sıralar arka arkaya dizili, birbirine paralel üç sıraya yer verilen ve her sırada iki öğrencinin oturduğu betimlemeler yer almaktadır. *Geleneksel sınıf düzeni* deney grubunda en sık yer verilen üçüncü veri olarak % 44 oranında yer almaktadır. Aynı veri birinci kontrol grubunda dördüncü veri olarak % 33 oranında yer almakta iken, ikinci kontrol grubunda % 42 oranında yer almaktadır. *Geleneksel sınıf ortamı*, sıraların arka arkaya dizildiği, öğretmen masasının tahtanın önünde yer aldığı, masanın arkasında sınıf dolabının bulunduğu tahtanın üzerinde Şeref Köşesinin yer verildiği ve sınıf düzeni betimlemiştir.

Yapılan resimlerde her üç grubun da geleneksel sınıf ortamı ve geleneksel öğretime ilişkin öğelere yer verdikleri görülmektedir.

Yazılan öykülerden elde edilen veriler Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Uygulamadan Önce Her Üç Grupta Yazdırılan Öykülerdeki Verilerin İçerik Analizi

Deney Grubu			Kontrol 1			Kontrol 2		
Kodlar	f	%	Kodlar	f	%	Kodlar	f	%
Arka arkaya dizili üç sıra	1	5	Öğretmenin ders anlatması	1	5	Öğretmeni ders anlatması	1	5
Öğrencinin konuyu anlatması	7	8	Öğrencilerin dersi dinlemesi	8	4	Ödev(soru hazırlama)	6	7
Yazı, test, okuma ezberleme, anlatmaya dayalı fazla ödevler	1	4	Sessiz sınıf	1	4	Öğretmenini sevme	1	5
Öğretmenin konuyu tahtada anlatması	4	8	Dersi sevme	6	8	Sosyal bilgiler dersini sevme	5	3
Uzun boyluların arka sıralarda oturmaları	1	4	Öğrencilerin kitaptan okuması ve anlatması	1	4	Öğrencilerin dersi dinlemesi	3	6
	3	4		4	2		1	4
	9	3		1	3		2	2
	1	1		1	3		8	2
	8	1		1	3			8
		2						
		7						

Tablo 4 incelendiğinde gruplara göre en sık betimlenen boyutların deney grubunda % 58 oranında *arka arkaya dizili üç sıra*, birinci ve ikinci kontrol grubunda ise, % 54 ve % 57 oranında *öğretmenin ders anlatması* olduğu görülmektedir. Deney grubunda ikinci sıklıkta betimlenen boyut % 48 oranında *öğrencinin konuyu anlatması* iken, birinci kontrol grubunda ikinci sıklıkta betimlenen boyut % 48 oranında *öğrencilerin dersi dinlemesidir*. İkinci kontrol grubunda ise, % 53 oranında *ödevler* betimlenmektedir. Ödevler boyutu deney grubunda % 44 oranında betimlenmiş ve üçüncü sıklıkta yer verilen boyut olarak görülmektedir. Birinci kontrol grubunda *sessiz sınıf* % 42 oranında üçüncü sıklıkta betimlenmektedir. İkinci kontrol grubunda üçüncü sıklıkta betimlenen boyutun % 46 oranında *öğretmenini sevme* olduğu görülmektedir.

Deneyisel çalışmalar öncesinde yazılan öykülerde resimlerdeki gibi geleneksel öğretimin öğelerinin betimlendiği görülmektedir. Geleneksel sınıf ortamı, okuma, ezberleme, anlatmaya dayalı çok fazla ve zor ödevler, öğretmenin ders anlatması, öğrencilerin dinlemesi betimlenmektedir. İkinci kontrol grubunda ödev olarak ağırlıklı biçimde öğrencilerin soru hazırlaması uygulamasını öğrencilerin % 53 oranında belirttikleri ve bunların büyük bir çoğunluğunun bu süreçten çok hoşlandıklarını betimledikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra öğrencilerin derse yönelik duygu ve düşünceleri arasında sosyal bilgiler dersini sevme, öğretmeni sevme gibi duyuşsal boyutlara yer verdikleri görülmektedir.

Her üç grupta çizilen resim ve yazılan öykülerde geleneksel sınıf ortamı ve geleneksel öğrenme öğretme yöntemlerinin bileşenlerinin betimlendiği görülmektedir. Bu anlamda gruplar arasında farklılık görülmemektedir.

Veri Toplama Araçları

Sosyal bilgiler öğretiminde oluşturmacı öğrenme ve otantik değerlendirme yaklaşımlarının öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarına etkisini belirlemeye yönelik olarak

yapılan bu araştırmada veri toplama aracı olarak; kişisel bilgi formu ve Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği (SBTÖ) kullanılmıştır.

Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği

Oluşturmacı öğrenme ve otantik değerlendirme yaklaşımlarının öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumları üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla Yanpar, Çakır ve Şahin (2000) tarafından geliştirilmiş Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin cronbach alpha güvenirlik katsayısı 1998 yılında yapılan ön deneme sonuçlarına göre 0.94 olarak bulunmuştur (Yanpar, 2001;469). Yirmi yedi maddelik likert tipi bir ölçektir. Ölçekte “Tamamen katılıyorum” dan “Hiç katılmıyorum” a doğru beşli dereceleme kullanılmıştır. En yüksek puan olan beş puan “Tamamen katılıyorum” ifadesine, en düşük puan bir ise “Hiç katılmıyorum” ifadesine verilmektedir. “Arkadaşlarımla sosyal bilgiler tartışmaktan zevk alırım.”, “Sosyal bilgilere ayrılan ders saatinin daha fazla olmasını isterim.” gibi ifadeler olumlu ifadelerdir. “Sosyal bilgiler dersinden nefret ederim.”, “Zorunlu olmasam sosyal bilgiler dersini almam.” gibi ifadeler olumsuz ifadelerdir.

SBTÖ deney ve kontrol gruplarına uygulanmadan önce, ilköğretim dördüncü sınıfta bulunan 105 öğrenciye uygulanmış Alfa iç tutarlık katsayısı. 89 olarak bulunmuştur. SBTÖ üç gruba da öntest, sontest ve kalıcılık testleri olarak uygulanmıştır.

Resim Ve Öyküler

Deney grubu öğrencilerine oluşturmacı öğrenme ve otantik değerlendirme süreci başlamadan önce ve uygulamalar tamamlandıktan sonra sosyal bilgiler dersinde yaptıkları ile ilgili resim yapmaları ve öykü yazmaları istenmiştir. Bu işlemlerin her biri için bir ders saati ayrılmıştır. Resim ve öykülerden elde edilen veriler nitel veri analizi yönteminin içerik analizi tekniği ile değerlendirilmiştir. İçerik analizi araştırmacı ve iki öğretmen olmak üzere üç kişi tarafından gerçekleştirilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu

Bu araştırmada kullanılan kişisel bilgiler, çalışma gruplarındaki öğrencilerin cinsiyet, kardeş sayısı, evde oturan kişi sayısı, oturdukları evin kendilerine ait olup olmaması, anne-baba öğrenim düzeyi ve mesleği ile ilgili değişkenler hakkında bilgi vermektedir.

Verilerin Toplanması

Oluşturmacı öğrenme ve otantik değerlendirme yaklaşımlarının ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarına ve kalıcılığa etkisinin belirlenmeye çalışıldığı bu araştırmada, araştırma denencelerini test etmek amacıyla yapılan işlem ve süreçler aşağıdaki gibidir:

1. Araştırmanın uygulanması için gereken resmi izinler alınmış, deney grubunun bulunduğu İlköğretim okulu dördüncü sınıf öğrenci ve velileriyle toplantı yapılarak uygulamalar ve uygulamadaki rolleri hakkında öğrenci ve velilere bilgi verilmiştir. Oluşturmacı öğrenme ve otantik değerlendirme sürecinin geleneksel uygulamalardan farklılıkları ve bu süreçte velinin yeri ve önemi vurgulanmıştır. Araştırmanın velilerle ilgili boyutları yazılı olarak bir mektup haline getirilmiş ve evlere gönderilmiştir. Mektupta velilerin çocuklarına ve çalışmaya getirecekleri katkılar açıklanmış, somut örnekler verilmiştir.

Kontrol gruplarının yer aldığı İlköğretim okulu'ndaki idareci ve öğretmenlerle toplantı yapılarak araştırma hakkında bilgi verilmiş, araştırma süresince yapılacaklar ve kendilerinin katkıları açıklanmış, kontrol grupları belirlenmiştir. Kontrol gruplarındaki öğrencilerle tanışılmış ve araştırma hakkında kısaca bilgi verilmiştir.

2. Belirlenen sınıflardaki öğrencilere “SBTÖ” öntestleri uygulanmıştır. Grupların yansız seçimleri yapılmıştır. Ayrıca grupların sosyal bilgiler dersi ile ilgili resim yapmaları ve öykü yazmaları istenmiştir. Yapılan resimler ve yazılan öyküler nitel veri analizi yönteminin içerik analizi tekniği ile değerlendirilmiş ve karşılaştırılmıştır. Sınıflar arasında yazılanlar açısından anlamlı farklılıklar olmadığı belirlenmiştir

3. Deneysel grubundaki öğrencileri oluşturmaya yönelik öğrenme ve otantik değerlendirme süreçlerine hazırlamak amacıyla üç hafta, günde birer ders saati olmak üzere “Oluşturmacı Öğrenme ve Otantik Değerlendirme Sürecine Hazırlık Programı” (OÖODSHP) uygulanmıştır. Bu programda hazırlık etkinlikleri, zihinsel düşünme becerileri, grup ve iletişim becerileri, tarihsel araştırma ve düşünme becerileri ve otantik değerlendirme becerileri kazandırılmaya çalışılmıştır. Bu temel becerileri geliştirmeye yönelik olarak etkinlikler düzenlenmiştir. Örneğin, öğrencilerin çeşitli gözlem yapmaları, gözlem sonuçlarını grafik ve tablolarla dönüştürmeleri, elde edilen verileri yorumlamaları sağlanmıştır. Tarihsel resim, haritaları ve verileri elde etme, yorumlama, geçmiş günümüz ve gelecek arasındaki farklılıkları kavrama, değişim ve sürekliliğe değinme, neden sonuç ilişkisi kurmaya yönelik etkinlikler yapılmıştır.

4. Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu ünitesi ile ilgili materyaller elde edilmiştir. Bu materyaller ünitenin tanıtımı için kullanılmıştır. Ünite tanıtımından hemen sonra öğrenciler çeşitli materyaller elde etmiş ve sınıfa getirmişlerdir.

5. OÖODSHP tamamlandıktan sonra “Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu Ünitesi Oluşturmacı Öğrenme ve Otantik Değerlendirme Programı” na (TİYTAÜOÖODP) geçilmiştir. Deneysel grubunda oluşturmaya yönelik öğrenme ve otantik değerlendirme yaklaşımlarına dayalı öğretim, kontrol gruplarında ise, öğretmen merkezli geleneksel öğretim olarak adlandırılan yöntemlere dayalı olarak dersler yürütülmüştür. Araştırmacı kontrol grubunun derslerine sınıf öğretmeniyle birlikte girmiştir. Çalışmalar sırasında gözlemler yapılmıştır.

6. Haftalık ders saatleri konusunda ilköğretim yönetmeliğine bağlı kalmıştır. Sosyal bilgiler dersi haftanın dört günü bir saat bir günü iki saat olmak üzere haftada 6 saat işlenmiştir.

7. Deneysel işlemler tamamlandıktan sonra sınıfta testler ve kalıcılık testleri uygulanmıştır. Ayrıca, deneysel gruba öğrencilerine süreç ile ilgili resimler çizdirilmiş ve öyküler yazdırılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada SBTÖ puanları, resim ve öyküler, kişisel bilgi formlarından elde edilen verilerin analizleri aşağıda açıklanmıştır.

Öncelikle deneysel ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilerin kişisel bilgiler ile ilgili özellikleri incelenerek, yüzde ve frekans kullanılarak betimlenmiştir.

Araştırma sürecinde elde edilen verilerin, aritmetik ortalama, standart sapmaları betimsel olarak belirlenmiştir. Daha sonra tek yönlü varyans analizi (Anova) ve Kovaryans analizleri (Ancova) yapılmıştır.

Nitel olarak, resim yaptırılmış ve öyküler yazdırılmıştır, elde edilen veriler nitel veri analizi yönteminin içerik analizi tekniği ile değerlendirilmiştir. Yüzde ve frekansları alınarak tabloleştirilmiştir.

BULGULAR

Deney ve Kontrol Gruplarının Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeğinden Aldıkları Öntest, Sontest ve Kalıcılık Testi Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Tablo 5'te deney ve kontrol gruplarının öntest, sontest ve kalıcılık testlerinden elde ettikleri SBTÖ'nden almış oldukları puanların aritmetik ortalamaları (X) ve standart sapmaları (SS) yer almaktadır.

Tablo 5. Deney ve Kontrol gruplarının Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeğinden Aldıkları Ön Test, Son Test ve Kalıcılık Testi Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Gruplar	N	Testler	$\bar{X}$	SS
Deney	29	Ön test	113.49	12.39
		Son test	123.74	8.67
		Kalıcılık	125.73	8.43
Kontrol 1	33	Ön test	116.91	3.70
		Son test	116.05	12.59
		Kalıcılık	114.61	13.92
Kontrol 2	28	Ön test	115.05	8.52
		Son test	121.25	7.45
		Kalıcılık	120.92	9.09

Oluşturmacı öğrenme ve otantik değerlendirme yaklaşımli öğretimin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarına etkisi deney ve kontrol gruplarının sontest puanlarıyla belirlenmiştir. Tablo 5'deki veriler incelendiğinde tutum sontest puanlarının aritmetik ortalamalarının, öntest puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Tutum kalıcılık puanlarında deney grubu puanlarında yükselme, kontrol gruplarında azalmalar görülmektedir.

Deney ve Kontrol Gruplarının Tutum Ölçeği Sontest Puanlarına Yönelik Analiz Sonuçları

Araştırmanın birinci denencesi "Oluşturmacı öğrenme ve otantik değerlendirme yaklaşımına dayalı öğretim uygulanan deney grubu ile geleneksel öğretim ve değerlendirme uygulanan kontrol gruplarının sosyal bilgiler tutum öntest puanları kontrol altına alındığında, sontest puanları arasında, deney grubu lehine anlamlı farklılık vardır." biçimindedir. SBTÖ sontest puanlarının aritmetik ortalama ve standart sapmaları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Deney ve Kontrol Gruplarının Tutum Ölçeği Sontest Puanlarının Betimsel İstatistikleri

GRUP	N	$\bar{X}$	SS	DÜZELTİLMİŞ ORTALAMA
Deney	29	123.74	8.67	124.33
Kontrol 1	33	116.05	12.59	115.48
Kontrol 2	28	121.25	7.45	121.31

Tablo 6'da görüldüğü gibi deney grubunun SBTÖ sontest puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{X}$ =123.74), birinci kontrol grubu ($\bar{X}$ =116.05) ve ikinci kontrol grubundan ($\bar{X}$ =121.25) yüksektir. Grupların öntest puanları kontrol altına alındığında, deney grubunun sontest

düzeltilmiş ortalama puanları (124.33), birinci kontrol grubu (115.48) ve ikinci kontrol grubunun düzeltilmiş ortalamalarından (121.31) daha yüksektir. Grupların puanları arasında anlamlı farkın bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla Kovaryans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına Tablo 7’de yer verilmiştir.

Tablo 7. Tutum Ölçeği Düzeltilmiş Sontest Puanlarına Yönelik Kovaryans Analizi

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalama Ması	F	P
Ön test	1416.03	1	1416.03	16.754	.000
Gruplama Ana Etkisi	1246.183	2	623.092	1372	.001
Hata	7268.620	86	84.519		
Toplam	1308836.58	90			

Tablo 7’de görüldüğü gibi deney ve kontrol gruplarının düzeltilmiş sosyal bilgiler tutum ölçeği sontest ortalama puanları arasında, $p < .001$ düzeyinde anlamlı fark bulunmaktadır.

Tablo 8. Tutum Ölçeği Düzeltilmiş Sontest Puanlarına Yönelik Post-hoc Bonferroni Testi Analiz Sonuçları

Gruplar		Ortalama Farkı (I-J)
(I)	(J)	
Deney	Kontrol 1	8.85*
	Kontrol 2	3.02
Kontrol 1	Deney	-8.85*
	Kontrol 2	-5.83*
Kontrol 2	Deney	-3.02
	Kontrol 1	5.83*

* $P < .05$

Tablo 8’de görüldüğü gibi deney grubunun düzeltilmiş ortalaması ile birinci kontrol grubunun ortalaması arasındaki fark 8.85, deney grubu ile ikinci kontrol grubu arasındaki fark ise 3.02’dir. Deney grubu ile birinci kontrol grubu arasındaki karşılaştırmada $p < .05$ düzeyine göre deney grubu lehine anlamlı fark bulunmaktadır. Deney grubu ile ikinci kontrol grubunun ortalamaları arasında 3.02 düzeyinde fark olduğu ancak bunun $p < .05$ düzeyine göre anlamlı olmadığı görülmektedir. Birinci kontrol grubu ile ikinci kontrol grubunun ortalamaları arasında 5.83 düzeyindeki farkın $p < .05$ düzeyinde deney grubu lehine anlamlı olduğu görülmektedir.

Deney ve Kontrol Gruplarının Tutum Ölçeği Kalıcılık Puanlarına Yönelik Analiz Sonuçları

Araştırmanın ikinci denencesi, “Oluşturmacı öğrenme ve otantik değerlendirme yaklaşımına dayalı öğretim uygulanan deney grubu ile geleneksel öğretim ve değerlendirme uygulanan kontrol gruplarının sosyal bilgiler tutum sontest puanları kontrol altına alındığında, kalıcılık puanları arasında, deney grubu lehine anlamlı farklılık vardır.” biçimindedir. SBTÖ kalıcılık puanlarının aritmetik ortalama ve standart sapmaları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Deney ve Kontrol Gruplarının Tutum Ölçeği Kalıcılık Testi Puanlarının Betimsel İstatistikleri

GRUP	N	$\bar{X}$	SS	DÜZELTİLMİŞ ORTALAMA
Deney	29	125.73	8.43	122.76
Kontrol 1	33	114.61	13.92	117.99
Kontrol 2	28	120.92	9.09	120.01

Tablo 9’da görüldüğü gibi deney grubunun SBTÖ kalıcılık ortalama puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{X}$ =125.73), birinci kontrol grubunun ($\bar{X}$ =114.61) ve ikinci kontrol grubunun ($\bar{X}$ =120.92) aritmetik ortalamalarından daha yüksektir. Grupların sontest puanları kontrol altına alındığında, deney grubunun kalıcılık düzeltilmiş ortalama puanları (122.76), birinci kontrol grubu (117.99) ve ikinci kontrol grubunun (120.01)düzeltilmiş ortalamalarından daha yüksektir.

Grupların düzeltilmiş kalıcılık ortalama puanları arasında görülen farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla, kalıcılık sontest puanları kontrol altına alınarak Kovaryans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Düzeltilmiş Tutum Ölçeği Kalıcılık Puanlarının Kovaryans Analizi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalama Ması	F	P
Sontest	5917.531	1	5917.531	112.794	.000
Gruplama Ana Etkisi	319.777	2	159.88	3.048	.053
Hata	4511.821	86	52.463		
Toplam	1311807.312	90			

Tablo 10’da görüldüğü gibi deney ve kontrol gruplarının düzeltilmiş sosyal bilgiler tutum ölçeği kalıcılık ortalama puanları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı fark bulunmaktadır.

Tablo 11. Tutum Ölçeği Düzeltilmiş Kalıcılık Puanlarına Yönelik Post-hoc Bonferroni Testi Analiz Sonuçları

Gruplar		Ortalamalar Farkı (I-J)
(I)	(J)	
Deney	Kontrol 1	4.77*
	Kontrol 2	2.74
Kontrol 1	Deney	-4.77*
	Kontrol 2	-2.02
Kontrol 2	Deney	-2.74
	Kontrol 1	2.02

* $P < .05$

Tablo 11’de görüldüğü gibi deney grubunun düzeltilmiş ortalaması ile birinci kontrol grubunun ortalaması arasındaki fark 4.77, deney grubu ile ikinci kontrol grubu arasındaki fark ise, 2.74’tür. Deney grubu ile birinci kontrol grubu arasındaki karşılaştırmada $P<.05$ düzeyine göre deney grubu lehine anlamlı fark bulunmaktadır. Deney grubu ile ikinci kontrol grubunun ortalamaları arasında 2.74 düzeyinde fark olduğu, ancak bunun $P<.05$ düzeyine göre anlamlı olmadığı görülmektedir. Birinci kontrol grubu ile ikinci kontrol grupları arasında 2.02 düzeyinde fark olduğu ancak bunun $P<.05$ düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir.

Oluşturmacı Öğrenme Ve Otantik Değerlendirme Süreci İle İlgili Resim Ve Öykülerden Elde Edilen Bulgulara İlişkin Analiz Sonuçları

Deney grubu öğrencilerinin oluşturmacı öğrenme ve otantik değerlendirme sürecini algılarını ve derse yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla uygulamalardan önce ve uygulamalar tamamlandıktan sonra, resim yaptırılmış ve öykü yazdırılmıştır.

Uygulamalardan önce ve sonra yaptırılan resimlerdeki veriler en sık rastlanan beş tane ile sınırlandırılarak Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Uygulamadan Önce Ve Sonra Yaptırılan Resimlerdeki Nitel Veri Sonuçları

Uygulamalardan Önce Yaptırılan Resimlerdeki Veriler			Uygulamadan Sonra Yaptırılan Resimlerdeki Veriler		
Kodlar	f	%	Kodlar	f	%
Parmak kaldıran Öğrenciler	18	62	Gruplar halinde çalışan öğrenciler	8	27
Geleneksel oturma düzeni	14	48	Ünite müze ve sergisi	6	20
Geleneksel sınıf düzeni	13	44	Gezilerde görülen yerlerin betimlenmesi	5	17
Haritada bir yer gösteren öğrenci	12	41	Müzeyi gezen öğrenciler	3	11
Tahtada yüzü öğrencilere dönük öğretmen	11	37	Gruplar arasında dolaşan öğretmen	3	10

Tablo 12’de görüldüğü gibi, uygulamadan önce yapılan resimlerde öğrencilerin parmak kaldıran öğrenciler (% 62), geleneksel oturma düzeni (%48), geleneksel sınıf düzeni (%44), haritada bir yer gösteren öğrenci (%41), tahtada yüzü öğrencilere dönük öğretmen (%37), uygulamadan sonra yapılan resimlerde ise, öğrencilerin gruplar halinde çalışan öğrenciler (%27), ünite müze ve sergisi (%20), gezilerde görülen yerler (%17), müzeyi gezen öğrenciler (%11), gruplar arasında dolaşan öğretmen (%10) betimlemelerinde buldukları görülmektedir.

Tablo 13. Uygulamadan Önce Ve Sonra Yazdırılan Öykülerdeki Nitel Veri Sonuçları

Uygulamalardan Önce Yazdırılan Öykülerdeki Veriler			Uygulamadan Sonra Yazdırılan Öykülerdeki Veriler		
Kodlar	f	%	Kodlar	f	%
Arka arkaya dizili üç sıra	17	58	Gezi gözlem inceleme	8	27
Öğrencinin konuyu anlatması	14	48	Grup çalışmaları	7	24
Yazı, test, okuma, ezberleme, anlatmaya dayalı fazla ödevler	13	44	Öğrenci ürünleri	7	24
Öğretmenin konuyu tahtada anlatması	9	31	Ünite müze ve sergisi	7	24
Uzun boyluların arka sıralarda oturmaları, görememeleri ve işitememeleri	8	27	Öğrenci Ürün Dosyası	6	20

Tablo 13’de görüldüğü gibi uygulamadan önce yazılan öykülerde, öğrencilerin betimlemelerinde arka arkaya dizili üç sıra (%58), öğrencinin konuyu anlatması (%48), yazı, test, okuma, ezberleme, anlatmaya dayalı fazla ödevler (%44), öğretmenin konuyu tahtada anlatması (%31), uzun boyluların arka sıralarda oturmaları, görememeleri ve işitememeleri (%27), uygulamalardan sonra yazılan öykülerde ise, gezi gözlem inceleme (%27), grup çalışmaları (%24), öğrenci ürünleri (%24), ünite müze ve sergisi (%24), öğrenci ürün dosyası (%24) gibi öğelere yer verdikleri görülmüştür.

Deney ve Kontrol Gruplarının Tutum Ölçeği Sontest Puanlarına Yönelik Tartışma ve Yorum

Oluşturmacı öğrenme yaklaşımına dayalı derslerde gözlenen en büyük değişim, derslerde başarılı olarak nitelendirilemeyen öğrencilerin de ön yaşantıları ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kendilerini ifade etme fırsatı elde edebilmeleridir. Derslerde aktif olma ve kendini ifade etme fırsatı elde etme gibi nedenler öğrencilerin derse karşı olumlu tutuma sahip olmalarına neden olmuş olabilir. Araştırma süresince dersler materyale dayalı olarak sürdürülmüş ve öğrencilerin aktif olması sağlanmıştır. Öğrenciler ünite boyunca heyecanlı ve keyifli bir biçimde derslere katılmışlar ve sürekli olarak ürün ortaya çıkarmışlardır. Oluşturmacı öğrenme yaklaşımına dayalı derslerin diğer bir özelliği ise, öğrencilerin işbirliğine dayalı olarak gruplar halinde çalışmalarınıdır. Araştırma süresince öğrenciler gruplar halinde çalışma ile ilgili olarak birçok sorun yaşamalarına karşın, genel olarak birlikte çalışma ile ilgili olumlu geribildirimlerde bulunmuşlardır. Öğrencilerin Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu ünitesi boyunca yaptıkları çalışmaları diğer sosyal bilgiler üniteleri ile karşılaştırdıklarında oluşturmacı öğrenme ve otantik değerlendirme bileşenlerinin yanı sıra %20 oranında zevkli, % 6 oranında ilginç ve zevkli ödevlerin farklı geldiği açıklamalarında buldukları görülmektedir (Karakuş,2006;141). Araştırma bulguları bu boyutuyla oluşturmacı öğrenme yaklaşımına dayalı olarak yapılan alan yazındaki bir çok araştırma (Demirel,1998; Vaughan, 2002; Young, 2002; Newmaster,1999; Üstündağ, 1997; Korkmaz, 2001; Şahin, 2001; Karakuş, 2004;) ile benzerlik göstermektedir.

Araştırma süresince, otantik değerlendirmenin çeşitli bileşenleri öğrenciler tarafından kullanılmıştır. Öğrenciler kendi kendilerini değerlendirme, grup arkadaşlarını değerlendirme, değerlendirme ölçütlerini kendilerinin belirlemeleri gibi süreçlerde oldukça keyif almışlar ve değerlendirme işlemine doğrudan katılmışlardır. Öğrencilerin öğrenme sürecine doğrudan katılmaları kadar değerlendirme sürecine de doğrudan katılmaları öğrenme sürecinin duyuşsal

anlamda daha etkili geçtiğini göstermektedir. Öğrencilerin bu üniteye uyguladıkları değerlendirme yöntem ve tekniklerini diğer sosyal bilgiler üniteleri ile karşılaştırdıklarında, diğer değerlendirme bileşenlerinin yanı sıra % 93 oranında grup değerlendirmesini farklı bulduklarını betimledikleri sonucu elde edilmiştir. Bununla birlikte, öğrenciler araştırma süresince öğretmen ya da jüri tarafından değerlendirilmenin yanı sıra, kişisel ve grup değerlendirmesi yoluyla da değerlendirme yapma fırsatı bulmuşlardır. Öğrencilerin özellikle değerlendirme sürecine katılmalarının derse yönelik tutumlarını olumlu etkilediği düşünülmektedir. Araştırmada elde edilen nitel bulgular nicel bulgulara destekler niteliktedir. Tarih, İlk Yurdumuz Tarihte Anadolu ünitesinde uygulanan değerlendirme yöntemleriyle önceki ünitelerdeki değerlendirme yöntemlerini karşılaştırdıklarında öğrencilerin otantik değerlendirme yöntem ve tekniklerini sıralamanın yanı sıra % 24 oranında bu yöntemleri zevkli, % 20 oranında ilginç ve farklı buldukları görülmektedir. Öğrencilerin üniteye kullanılan değerlendirme formlarını % 51 oranında iyi, % 6 oranında zevkli, %3 oranında gerekli, %3 oranında yararlı, %3 oranında eğlenceli, % 6 oranında ilginç buldukları görülmektedir (Karakuş,2006;154-156). Sosyal bilgiler dersinde değerlendirme etkinliklerinin öğrencilerin öğrenme düzeylerini belirleme ve öğrenme öğretme sürecinin etkililiğini belirlemesinin yanı sıra öğrencilerin derse yönelik tutumları üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Oluşturmacı öğrenme yaklaşımında derslerin işbirlikli olarak yürütülmesi önem taşımaktadır. Araştırmada işbirlikli çalışmalara ağırlık verilmiştir. Süreç içerisinde işbirlikli çalışmalarda öğrenciler arasında sorunların çıktığı gözlenmesine karşın öğrenciler genel olarak grup çalışmalarını zevkle yürüttüklerini dile getirmişlerdir. Vaughan'ın (2002;359) görüşleri araştırma bulgularını destekleyici niteliktedir. Ona göre, işbirlikli çalışmalar öğrencilerin derse yönelik tutumları üzerinde etkili olmaktadır. Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu ünitesi boyunca yaptıkları çalışmalarını diğer sosyal bilgiler üniteleri ile karşılaştırdıklarında yapıcı öğrenme ve otantik değerlendirme bileşenlerinin yanı sıra % 41 oranında grup çalışmalarını farklı bulduklarını betimledikleri görülmektedir. Üniteye kendilerine en ilginç gelen uygulama için oluşturmacı öğrenme ve otantik değerlendirmenin diğer bileşenlerinin yanı sıra öğrencilerin % 17 oranında grup çalışmasını betimledikleri görülmektedir. Sosyal bilgiler dersinde konuları öğretmenin ya da bir arkadaşın anlatımı ile işlenip işlenmediğine ilişkin olarak ise, öğrencilerin % 20 oranında grup çalışmaları yaparak işlediklerini betimledikleri görülmektedir. Bu üniteye öğrendiklerini kendilerine yönelik herhangi bir çalışmada kullanıp kullanmadıklarına ilişkin olarak ise % 3 oranında grup çalışmalarını betimledikleri görülmektedir. Bu üniteye öğrendiklerini başkalarıyla paylaşma şanslarının olup olmadığına ilişkin olarak ise, öğrencilerin % 6 oranında grup arkadaşları yanıtını verdikleri görülmektedir. Uygulamadan sonra yapılan resimlerde % 27 oranında öğrencilerin gruplar halinde çalışan öğrencileri betimledikleri görülmektedir. Uygulamadan sonra yazılan öykülerde öğrencilerin % 24 oranında grup çalışmalarını betimledikleri görülmektedir. Araştırmada elde edilen nitel verilerde de görüldüğü gibi öğrencilerin işbirlikli çalışmaları farklı, ilginç ve zevkli bulmalarının öğrencilerin derse yönelik tutumlarını olumlu etkilediği ileri sürülebilir (Karakuş,2006;141-160).

Araştırma sonuçları Newmaster (1999)'ın araştırma sonuçları ile de tutarlıdır. Newmaster işbirlikli ve bireysel çalışmalara dayalı olarak yürüttüğü araştırmasında, bütün alıştırılarda işbirlikli öğrenme gruplarında çalışanların tutum puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucunu elde etmiştir. Araştırma sonucunda tutum puanlarında anlamlı farkın çıkmasının nedenleri arasında araştırma süresince ağırlıklı olarak yer verilen grup çalışmaları sayılabilir. Araştırma boyunca öğrenciler çok zengin grup deneyimleri geçirmişlerdir. Bir derste birden fazla grupta çalışma fırsatı bulmalarının yanı sıra farklı gruplarla araştırma yapma, proje ve performans görevlerini yürütme fırsatı da yakalamışlardır. Öğrenciler grup çalışmalarında

birincil kaynakları yorumlama, farklı görüş açılarını tartışma, karşılaştırmalar yapma, ünite müze ve sergisini hazırlama etkinliklerinde bulunmuşlardır.

Oluşturmacı öğrenme ve otantik değerlendirme yaklaşımlarına dayalı olarak yürütülen derslerin geleneksel derslerden farklılaşan diğer bir özelliği ise, ders dışı zamanlarda ya da okul içindeki etkinliklerde öğrenci velisini öğretimin içerisine çekmesidir. Araştırmalar başlamadan önce ve araştırma boyunca velilerin öğrenci çalışmalarına olası katkıları açıklanmış ve veliler olabildiğince çalışmalara dahil edilmeye çalışılmıştır. Velilerin bir kısmının çalışmalara karşı olumlu bir yaklaşım sergiledikleri gözlenmiştir. Velilerin yaklaşımlarının öğrenci tutumları üzerinde etkili olduğu düşünüldüğünden, bu boyutun öğrenci tutumlarını olumlu etkilediği ileri sürülebilir.

Deney ve kontrol gruplarının tutum ölçeği son test puanlarına bakıldığında (Tablo 5) ikinci kontrol grubunun ortalamasının birinci kontrol grubundan yüksek olduğu görülmektedir. Öğrencilerin düzeltilmiş tutum son test puanlarına bakıldığında (Tablo 6) ortalamalar arasındaki farkın deney grubu ile birinci kontrol grubu arasında 8.85'tir ve $p < .05$ düzeyinde deney grubu lehine fark bulunmaktadır. Deney grubu ile ikinci kontrol grubu arasındaki fark 3.02 düzeyinde fark olduğu, ancak bunun $p < .05$ düzeyine göre anlamlı olmadığı görülmektedir. Bunun yanı sıra birinci kontrol grubu ile ikinci kontrol gruplarının ortalamaları arasında 5.83 düzeyindeki farkın $p < .05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. İkinci kontrol grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik olumlu tutumları açıkça görülmektedir. Bu grubun derse yönelik olumlu tutumları üzerinde sınıf öğretmenlerinin etkisi olduğu düşünülmektedir.

Yukarıda sayılan oluşturmacı öğrenme ve otantik değerlendirme süreç ve işlemleri ile ilgili olarak öğrenciler çoğunlukla çok keyif aldıkları, derslerin eğlenceli geçtiği gibi görüşler bildirmişlerdir. Tüm bu boyutlar öğrencilerin derse karşı tutumlarını olumlu etkilemiş olabilir. Bu noktada sosyal bilgiler derslerinin oluşturmacı öğrenme ve otantik değerlendirme yaklaşımlarına dayalı olarak yürütülmesinin öğrencilerin tutumları üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu ileri sürülebilir.

Deney ve Kontrol Gruplarının Tutum Ölçeği Kalıcılık Puanlarına Yönelik Tartışma ve Yorum

Deney ve kontrol gruplarının son test ve kalıcılık tutum puanları ortalamaları incelendiğinde (Tablo 6 ve Tablo 9), deney grubunun kalıcılık puanı ortalamasında son teste göre yükselme, kontrol gruplarının puanlarında ise, son teste göre düşüş olduğu görülmektedir. Bu ortalamalar doğrultusunda deney grubu öğrencilerinin derse yönelik tutumlarında bir değişiklik olmadığı hatta ortalamaların yükselmesinin derse karşı olumlu tutumun giderek daha kalıcı olduğu söylenebilir. Bunun nedeninin ise, araştırma süresince öğrencilerin çok etkileyici çalışmalar yapmış olmaları ve sürecin öğrenciler açısından keyifli ve doyurucu geçmesi kabul edilebilir. Diğer taraftan kontrol gruplarının kalıcılık ortalamalarının son test ortalamalarına göre düşüş göstermesi, geleneksel yöntemin öğrenci tutumları üzerinde olumlu yönde etkili olmadığı biçiminde yorumlanabilir.

Tablo 6 ve Tablo 9'daki deney ve kontrol gruplarının son test ve kalıcılık tutum puanları ortalamaları incelendiğinde, ikinci kontrol grubunun kalıcılık ortalamalarının birinci kontrol grubundan daha yüksek olduğu görülmektedir. Aynı zamanda ikinci kontrol grubunun kalıcılık ortalamalarındaki düşüşün birinci kontrol grubuna göre daha az olduğu görülmektedir. Aynı zamanda tutum ölçeği düzeltilmiş kalıcılık puanlarına bakıldığında (Tablo 9) deney grubu ile birinci kontrol grubunun ortalamaları arasındaki fark 4.77'dir ve $p < .05$ düzeyinde deney grubu lehine fark bulunmaktadır. Deney grubu ile ikinci kontrol grubunun ortalamaları arasında 2.74

düzeyinde fark olduğu, ancak bunun $p < .05$ düzeyine göre anlamlı olmadığı görülmektedir. İkinci kontrol grubunun sınıf öğretmeninin tarihe olan ilgisi ve tarih birikiminin öğretim sürecine yansıdığı ve öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarına olumlu etkisi olduğu düşünülmektedir.

Araştırma sonuçlarının, araştırma süresince yapılan gözlem ve nitel bulgularla da tutarlı olduğu görülmektedir. Deney grubundaki öğrencilerin araştırma süresince sınıf içi ve dışındaki çalışmaları büyük bir çaba ve istekle yaptıkları gözlenmiştir. Deney grubundaki öğrencilerin büyük bir çoğunluğu sosyal bilgiler dersini çok sevdiğini ve bu üniteye ilgi duyduklarını araştırma süreci boyunca dile getirmişlerdir. Yapılan çalışmalara karşı olumlu tutum içinde oldukları gözlenmiştir. Oluşturmacı öğrenme ve otantik değerlendirme sürecini algı formlarıyla elde edilen bulgular öğrencilerin derse karşı geliştirdikleri olumlu tutumu destekleyici yöndedir. Bunun yanı sıra uygulamadan önce her üç grupta yazdırılan öykülerdeki verilerin içerik analizi tablosunda (Tablo 4) görüldüğü gibi ikinci kontrol grubundaki öğrencilerin % 46 oranında öğretmenini sevmeye, % 42 oranında sosyal bilgiler dersini sevmeye betimlemelerinde buldukları gözlenmiştir. Bununla birlikte yazılan öykülerde soru hazırlama biçiminde verilen ödevler ve bu soruları sınıfta yanıtlama etkinliğinden çok hoşlandıklarını dile getirenler olduğu görülmüştür. İkinci kontrol grubu öğretmenin bu grubun sosyal bilgiler dersine yönelik tutumları üzerinde etkili olduğu ileri sürülebilir.

Yukarıda sayılan tüm nedenlerden dolayı oluşturmacı öğrenme ve otantik değerlendirme yaklaşımlarının öğrencilerin derse yönelik kalıcı tutum geliştirmelerinde etkili olduğu açıkça görülmektedir.

Oluşturmacı Öğrenme Ve Otantik Değerlendirme Süreci İle İlgili Resim Ve Öykülerden Elde Edilen Verilere Yönelik Tartışma ve Yorum

Resim ve öyküler öğrencilerin yaşamları ile ilgili konularda duygu, düşünce ve tutumlarını rahatlıkla, açık ve kolayca aktardıkları çalışmalardır. Booth (1984; 193-198), öyküleri çocukların kendi deneyimleri ve arkadaşlarınıninkileri anlamak ve aktarmak için temel araçlar olarak kabul eder. Okullarda öğretim çalışmalarının yanı sıra değerlendirme amaçlı olarak ta kullanılmalıdır. Öğrencilerin zihinsel dünyalarının ve öğrenmelerini değerlendirmek için her ikisinin de değerli araçlar oldukları söylenebilir (Karakuş, 2006; 184). Son yıllarda yapılan araştırmalarda resim ve öykü yoluyla öğrenci algı ve tutumlarına yönelik veriler elde etme çabalarına (Kaptan, Aslan ve Atmaca, 2002, Yanpar, 2001) yaygın olarak rastlanmaktadır.

Uygulamadan önce yapılan resimlerle, uygulama sonrasında yapılan resimler karşılaştırıldığında resimlerdeki temaların çok değiştiği görülmektedir. Uygulama öncesinde öğrenciler geleneksel sınıf ortamı ve geleneksel öğrenme öğretme sürecini betimlemişlerdir. Uygulamalar sonrasında ise, öğrencilerin daha çok öğrenme öğretme sürecini betimledikleri görülmektedir. Öğrencilerin çoğunlukla süreç içinde hoşlandıkları etkinlikler ya da ünite konuları arasında hoşlarına giden, ilginç gelen konuları betimledikleri görülmektedir.

Uygulamadan önce yazılan öykülerde, resimlerdeki gibi geleneksel sınıf ortamının niteliklerinin betimlendiği görülmektedir. Uygulama sonrasında yazılan öykülerde öğrencilerin ağırlıklı olarak öğrenme öğretme sürecine ilişkin betimlemeleri dikkat çekmektedir. Uygulamadan önce ve sonra öğrencilere yaptırılan resimler ve yazdırılan öyküler arasındaki farklılıklar oluşturmacı öğrenme ve otantik değerlendirme yaklaşımları ile işlenen derslerin öğrenci tutumları üzerinde oldukça etkili olduğunu göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Oluşturmacı öğrenme ve otantik değerlendirme yaklaşımına dayalı öğretim uygulanan deney grubu ile geleneksel öğretim ve değerlendirme uygulanan kontrol gruplarının sosyal bilgiler tutum ön test puanları kontrol altına alındığında, son test puanları açısından, deney grubu ile kontrol grupları arasında deney grubu lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Benzer olarak, gruplarının sosyal bilgiler tutum son test puanları kontrol altına alındığında, kalıcılık puanları arasında deney grubu lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu sonuçlara bağlı olarak aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur.

1. Oluşturmacı öğrenme yaklaşımına dayalı öğrenme etkinliklerinde işbirlikli grup çalışmaları, oyun, drama vb. yöntemlerle gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte, öğrenci ilgi, görüş ve sorularına göre öğretim düzenlenebilir, esnek bir yapıda olduğu için öğrenci tercihleri süreci yönetmede riske dönüşebilir. Bu durum karmaşaya dolayısıyla öğrencilerin derse yönelik tutumlarında olumsuzluğa neden olabilir. Bu noktada öğretmen etkinlikleri öğrencilerinin bilişsel ve duyuşsal düzeylerine uygun olarak oluşturmalı, etkinlik yönergeleri öğrencilerin düzeyinde açık ve net olmalı, süreci yönetmede süreyi etkili kullanmalı, öğrencileri çok iyi kontrol etmelidir.
2. Araştırma sürecinde otantik değerlendirme yaklaşımında yer alan değerlendirme yöntem ve tekniklerini öğrencilerin ilgi ile uyguladıkları ve bunun sonucunda değerlendirme süreci ile ilgili olumlu geribildirimler verdikleri sonuçları elde edilmiştir. Buna bağlı olarak öğrenme öğretme sürecinde yer verilecek değerlendirme etkinlikleri çok iyi planlanmalıdır.
3. Oluşturmacı öğrenme yaklaşımına dayalı öğretimde öğrencilerin birincil kaynaklarla etkileşimi çok önemlidir. Öğrenme öğretme sürecinde öğrencilerin birincil kaynaklarla etkileşiminin, öğrencilerin derse yönelik tutumlarını olumlu etkilediği düşünülmektedir. Buna bağlı olarak öğrenme öğretme sürecinde birincil kaynakların kullanımına ağırlık verilmelidir.
4. Oluşturmacı öğrenme yaklaşımına dayalı öğretim etkinlikleri ağırlıklı olarak birincil kaynakları kullanmayı öngörmekte, öğrencilerin el becerilerine dayalı materyallere dayanmakta ve öğrencilerin ders içi ve ders dışı zamanlarda grupça ödev, araştırma, proje vb. çalışmaları yapmalarını gerektirmektedir. Öğrencilerin derse karşı olumlu tutum geliştirebilmesi için öğrenme öğretme süreçleri olabildiğince okulun dışında da gerçekleştirilebilmeli, öğrencinin ilgi ve yeteneklerine uygun olarak belirlenmelidir.
5. Velilerin öğrenci tutumları üzerinde etkili olduğu gözlenmiştir. Oluşturmacı öğrenme yaklaşımına dayalı öğretim uygulamalarında öğrencinin ders dışında yapacağı proje, performans görevlerindeki başarısı için velilerin görüş ve rehberliği çok önemlidir. Bu noktada öğretmen öğrenciye rehberliğinin yanı sıra, öğrenci velileriyle de uyum ve işbirliği içinde olmalı, öğrencilerin derse yönelik tutumlarını olumlu geliştirmek için velileri öğretim uygulamalarının tüm boyutları açısından bilinçlendirmelidir.
6. Bu çalışmada, oluşturmacı öğrenme ve otantik değerlendirme yaklaşımlarının öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ve kalıcılığa etkisi araştırılmıştır. Bu yaklaşımların, öğrencilerin eğitsel kişisel, psikolojik ya da sosyal gelişimlerine etkisi araştırılabilir.
7. Oluşturmacı öğrenme ve otantik değerlendirme yaklaşımlarının öğrencilerin derse yönelik tutumları üzerindeki etkililiği farklı öğretim düzeylerinde araştırılabilir.

8.Oluşturmacı öğrenme ve otantik değerlendirme yaklaşımlarının “Tarih İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu I, II” ünitesi çalışmalarındaki etkisi araştırılmıştır. Bu yaklaşımların daha uzun süreli ve derinliğine yapılacak çalışmalardaki etkisi araştırılabilir.

KAYNAKÇA:

- Both, D, (1984), Imaginary Gardens With Real Toods: Reading and Drama İn Education, Theory Into Practice, (23-4;193-198).
- Demirel, Ö.,ve Diğerleri (1998). İlköğretimde çoklu zeka kuramının uygulanması. *Bildiri*. VII. Eğitim Bilimleri Kongresi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Cilt 1, (S.531-546).
- Hansberry, L. & Wally Moroz. (2001). Male and Female Students’ Attitudes toward Social Studies- A Case Study, Australian Association for Research in Education 2001Conference, Crossing Borders: New Frontiers for Educational Research 2 to 6 December 2001Fremantle, Western Australia.
- Kaptan, F, F, Aslan ve S, Atmaca (2002), Problem Çözme ve Düz Anlatım Yönteminin Kalıcılığa ve Öğrencilerin Erişi Düzeylerine Etkisinin Karşılaştırılması, *Bildiri*. V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, 16-18 Eylül, Ankara.
- Karakuş, M, (2004). İlköğretim Dördüncü Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Proje Yaklaşımli Öğretimin Öğrencilerin Sorun Çözme Becerilerine Tutumlarına Akademik Başarılarına ve Kalıcılığa Etkisi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karakuş, F, (2006). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yapıcı Öğrenme Ve Otantik Değerlendirme Yaklaşımlarının Öğrencilerin Akademik Başarı, Kalıcılık Ve Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karasar, N, (1986). Bilimsel Araştırma Yöntemi. (3. Baskı), Ankara: Bilim Kitap Kırtasiye ltd.
- Korkmaz, H, (2001), Çoklu zeka tabanlı etkin öğrenme yaklaşımının öğrenci başarısına ve tutumuna etkisi, Eğitim ve Bilim., Cilt: 26 (119, s:71-78).
- Sunal, C, S, M, E, Haas(2002).,Social Studies for the Elemantary and Middle Grades, A. Constructivist Approach, Allyn& Bacon A Pearson Education Company, Boston.
- Üstündağ, T, (1997). Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Dersinin Öğretiminde Yaratıcı Dramanın Erişiyeye ve Derse Yönelik Tutumlarına Etkisi, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Vaughan, W (2002), Effects of cooperative learning on achievment and attitude among students of color, Journal of Educational Research. Jul-Aug, (95-6), (359-364).
- Yanpar, T, (2001), Oluşturmacı yaklaşımın sosyal bilgiler dersinde bilişsel ve duyuşsal öğrenmeye etkisi, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, Aralık, cilt;1, sayı;2.
- Yıldırım, A, (2004). Student assessment in high-school social studies courses in Turkey : teachers’ and students’ perceptions, International Review of Education. March. (50-2), 157-175.
- Young, M, E, (2002). Early Child Development: A Stepping Stone to Success in School and Lifelong Learning. World Bank, Washington.